

Det norske arbeiderpartis 16. landsmøde

(Referat).

Aabningsmødet.

Det norske arbeiderpartis 16. landsmøde aabnedes den 22. aug. kl. 10 i Arbejderforeningens sal i Trondhjem. Der var fremmodt 69 repræsentanter, hvis mandater samtlige godkjendtes.

Partiets ordfører, Chr. H. Knudsen, ønskede repræsentanterne velkommen, idet han bl. a. udtalte:

Vort parti har i det forløbne aar hat en paatagelig væxt, en væxt baade i aandelig og økonomisk henseende. Væksten er harmonisk og vor indflydelse paa det offentlige liv holder skridt med den politiske udvikling.

Tal. mindede dernæst om kvindernes stemmeret, der ogsaa havde draget dem med ind i de aandelige interessers tjeneste.

De politiske valg har bevist, at der er jordbund for socialismen i Norge, de har bevist sandheden af, hvad venstres hovedorgan „Dagbladet“ for nogle aar siden skrev, at socialdemokratiet var blit en faktor, som maatte regnes med i det offentlige liv.

Men det er ikke nok, at vort parti er vokset. Tropperne har hidtil kæmpet spredt. Tropperne maa ogsaa og de maa samles til kamp for det socialistiske samfund, til lykke for hele det norske folk.

A. K a l v a a hilfede landsmødet velkommen til Trondhjem. Her havde i tidernes løb været fattet mange beslutninger af indgribende betydning for land og rige.

Tal. haabede det samme maatte kunne gøres om dette mødes beslutninger.

Til ordfyrere valgtes C. Zeppesen og D. Eggen, sekretærer P. A. Pettersen og Alb. Møestau.

C. Zeppesen mindede, idet han indtog ordfyrerpladsen, om det almindelige arbeidermøde, som for 20 aar siden holdtes i denne sal og den udvikling, som siden den tid var foregaaet. Vort parti var nu begyndt at bli færdig med de principielle spørgsmål; kun landarbeider-spørgsmålet var igjen, og dette vilde faa sin udredning paa dette møde.

Den af tidligere landsmøder benyttede forretningsorden vedtoges.

Følgende repræsentanter var fremmodt:

M u r a r b e i d e r n e s forening: Ole Anderjen.

A r b e i d e r p a r t i e t s kvindeforebund: Fru Gunhild Ziener, frk. Lovise Johansen, fru Martha Lynæs.

B l a d a r b e i d e r n e s forening: G. Lindahl.

S k o t s i a r b e i d e r n e s forening: Joh. Johnsen.

S a d e l m a g e r n e s forening: Anton Sjunnesen.

B l i k k e n s l a g e r n e s forening: Karl Dien, Karl Hernes.

S k r æ d d e r s v e n d e n e s forening: E. Lund.

F o r m e r n e s forening: Mart. Nygaard.

Socialistklub „Förwärts“: Chr. Jesfen.

Bogbinderforeningen: S. Jensen. Mekanikernes forening: P. A. Petterjen, S. B. Mortensen.

Fyrstifarbejderne's forening: Edoard Petterjen.

Malerisvendenes forening: E. Winnje.

Møbelfjedkernes forening: Torger Torgerjen.

Møbelfjedkernes forening: Peder Aarvø.

Smedenes forening: O. Gotaas.

Bagerisvendenes forening: A. Bay.

Kristiania arbeiderfamfund: Chr. S. Knudsen, C. Jeppesen, M. Orneftad, A. Buen, Magnus Nilssen, Oscar Nilssen, A. Johnsson.

Den socialdemokratiske forening: S. Jensen.

Brødfjórernes forening: Georg Bay.

Sekretariatet for Arb. fagl. landsorganisation: D. Jensen.

Samtlige disse fra Kristiania.

Drammens famv. fagforbund (Arbeiderpartiet): B. Isakken.

Fredriksstad haandværkslag: Joh. Andresen.

Holtaalens arbeiderforening: Olaf Asp.

Norsk arbeidsmandsforbund: Olav Strøm, Alb. Moeskau, M. Sundby.

Orkedalsørens jag og tomtearbeiderforening: M. Balsnes.

Østre Akers arbeiderparti: S. Meyer.

Ranheim arbeidsmandsforening: Kristian Grifsen.

Klevfjós arbeidsmandsforening: Anders Larsen.

Ramsø's arbeiderorganisation: Julius Sve.

Norsk stenhuggerforbund (5 afdelinger): Ewen Mattson.

Trondhjems afdelinger: Trøndernes famv. fag- og arberforeninger: Chr. Andersen, A. Bruaas.

By- og havnearbejderne's forening: Johan Grande.

Murararbejderne's forening: Ludvig Sivertsen.

Murisvendenes forening: Ellev Loe.

Norsk arbeidsmandsforbunds afdeling i Trondhjem: Anton Kalvaa.

Norsk malerforbunds afdeling i Trondhjem: J. Angell-Olsen, J. M. Binge.

Pakhusarbejderne's forening: E. Aurvand, D. Troseth, M. Tiller.

Sadelmager- og tapetjererne's forening: Olaf Spjøtvold.

Bagerisvendenes forening: Adolf Vahl-Solem, A. Johnsen.

Blikkenslagerne's forening: S. Isakken.

Skrædderne's forening: E. Melvold.

Snedkernes forening: A. Hjulstad.

Snedker- og tømmermandne's forening: Harald Hansen.

Smedenes forening: Ar. Høiem.

Jørnerne's forening: Olaf Eggen.

Tr. hjem's socialdem. ungdomslag: Edb. Brevig, S. Johansen, J. Wiggen.

Bergens afdeling: A. Bragstad.

Hallingfjeld arbeiderforening: Gustav Johannejen.

Hougfunds arbeiderforening: Torgeir Braa.

*

Ordføreren oplæste partistyrets beretning om partiets virksomhed i det forløbne aar, hvilken enstemmig godkjendtes.

Budget for partifasjen og „Socialdemokraten“ vedtoges enstemmig faaldende:

Budget for Det norske arbeiderparti

fra 1ste juli 1902 til 30te juni 1903.

Indtægt:

Almindelig kontingent	fr. 1500.00
Kontingent til mandtalskontoret	1800.00
Salg af agitationmærker	300.00
Salg af sangbøger og protokoller	500.00
Indtægt af fester o. l.	800.00
Af Beholdningen	1000.00
	<hr/>
	fr. 5900.00

Udgift:

Forretningsførerens løn	fr. 600.00
Udgifter til mandtalskontoret	1700.00
Porto og skrivejager	150.00
Til landsmødet	200.00
Repræsentationsudgifter	300.00
Agitation	2000.00
Kontingent til Det socialistiske byraa	150.00
Husleie	300.00
Trykfjager	350.00
Telefon	80.00
Tilfældige udgifter	70.00

Indt. fr. 5900.00 Udg. fr. 5900.00

Budget for „Social-Demokraten“

fra 1ste juli 1902 til 30te juni 1903.

Indtægt:

Indenbys kontingent	fr. 25,000.00
Postabonnement	„ 18,000.00
Advertissementer	„ 30,000.00
Løbsalg og andre indtægter	„ 300.00
Nye aktier	„ 3,000.00
	<hr/>
	kr. 76,300.00

Udgift:

Redaktionen	fr. 14,000.00
Papir	„ 14,105.00
Trykning	„ 24,490.00
Ekspedition i Kristiania	„ 5,500.00
Do. udenbys	„ 1,000.00
Budløn	„ 8,000.00
Porto	„ 3,000.00
Husleie	„ 1,440.00
Vas og renhold	„ 400.00
Annonceprovision	„ 1,800.00
Revisjon	„ 360.00
Telefon	„ 180.00
Diverse redaktions- og ekspeditionsmateriel	„ 825.00
Afdrag og renter af banklaan	„ 1,200.00

Indt. fr. 76,300.00 Udg. fr. 76,300.00

Møde 22de kl. 4 efterm.

Fraværende ved mødets aabning var 13 repræsentanter.

Dagsordenens punkt 4 b. behandlede:

Forslag om henstilling til partiafdelingerne om i at ilægge sine medlemmer en ekstrakontingent af en krone, som afdelingerne garanterer indbetalt inden 1. juli 1903 til afvikling af „Social-Demokraten“'s gjæld.

Indleder Chr. S. Knudsen: Dette var intet nyt spørgsmaal. Allerede i 1898 var der fattet beslutning om udstedelse af aktier for ældre gjæld. Tal. paapegte modstanderpressens brug af bladets økonomi, hvorunder der endog var fremkommet slige insinuationer som at partiet var „solgt“. Dette var jo talemaader, som man kunde ta med ro, naar man saa hen til, at den ordinære indtægt havde steget med adskillige tusener hvert aar. Gjælden var imidlertid noksa betragtelig. Den største kreditor, der har tilgode noget over 53,000 kr., har krav paa renter. Nu var der udfigt til at saa al gjæld over paa aktier, som man slipper at forrente, hvis man kunde staa tilveie et beløb af ca. 10,000 kr. kontant. Partistyret havde overveiet forskjellige udveie til at reise dette beløb, men var blit staaende ved dette forslag om udligning af 1 kr. pr. medlem. Selv for de distrikter, der havde sine egne blade at kjæmpe for, var det af stor interesse at saa „Social-Demokraten“'s gjæld ud af verden. Jo før kunde partiet overta ansvaret for provinsbladernes økonomi, hvad det nu ikke kunde. Beslutningen maatte være bindende for alle afdelinger. Tal. anbefalede slutelig forslaget paa det bedste.

G. Lindal kunde ikke anbefale forslaget i dets nuværende form. Det vilde ikke lykkes at saa bidragene ind, og foreningerne var ikke istand til at garantere.

D. Jensen: Skal vi foreta noget, maa det være effektivt. Vil vi ha partiet fremover, maa vi ogsaa kunne osre noget, og da maa det være saapas. Den omhand-

lede krone vil udgjøre et par ore om ugen i løbet af et aar. Hvad maa vi ikke betale, hvis vi ikke staaer beløbet tilveie? I løbet af 3—4 aar maa vi betale de 10,000 i renter, og det er en daarlig forretning. Men gjældens afvikling paa den foreslaede maade er en god forretning. Foreningerne kunde forøvrigt saa aktier for de ydede beløb — aktier, som om ikke mange aar vilde ha sin fulde værdi.

Bragstad: Bergensafdelingerne hadde nedlagt sin protest mod, at udligningen skulde gjælde det hele land. Foreningerne hadde der for store hyrder for. Forslagets vedtagelse vilde rive partiet i stykker. Der maatte findes andre udveie.

Balsnes (Orkedalsøren) udtalte sig i tilslutning til foregaaende taler. Det stortede desværre ofte baade paa økonomisk evne og interesse.

Olav Strøm hadde selvfølgelig sympati for forslaget, og hvis landsmødet vedtog en hensigtsmæssig organisationsform, kunde det vel gaa; men ikke med den nuværende ordning. Inden Norsk arbejdsmandsforbund vilde der være medlemmer, som ikke solte sig forpligtet, og forbundet kunde ikke ta ansvaret for dem. En henstilling til foreningerne vilde virke ligesaa godt som en obligatorisk udligning. „Differdagen“ vilde ha bragt et bedre resultat, om den ikke hadde været lagt paa et uheldigt tidspunkt.

Ellev Moe (Trondhjem): Forslaget er godt og fornuftigt. Men vi trondere har vort eget blad at slide med.

M. Ormestad: Det er et faktum, at bladet har en gjæld, der hidtil er oget hvert aar. Det gaar derfor ikke an at stemme imod uden at anwise andre udveie. Det ser ud, som om mange anser gjælden som sig uvedkommende. Men partiet har gjort sig medansvarlig for gjælden ved sine tidligere beslutninger. Selv med bladet i balance vil gjælden trykke. Vi ved jo, hvordan vore modstandere anvender denne gjæld. Spørgsmaalet har været oppe før, men dengang var det haablost. Nu staa-

vi i en langt gunstigere stilling — med et budget, der anviser fuld dækning. Det foreliggende forslag kunde ikke sammenstilles med „offerdagen“, der gik til dækkelse af det løbende driftsbudget. Med det her bestemte formaal vilde det gaa langt lettere at faa pengene ind. Tal. var fuldt opmærksom paa, at der ikke maatte træffes dispositioner, som hemmede fagorganisationens udvikling. Men stertallet i fagforeningerne, der er bevidste socialdemokrater, vilde sætte sin ære i at bære sit parti fremover.

Magnus Nilsen havde ikke hat den opfatning, at man med billighed kunde kræve trøndernes og bergensernes bidrag; de havde jo sine egne blade at støtte. Tal. kunde heller ikke være med paa den fortolkning, at de, der ikke efterkom opfordringen, udelukkede sig fra partiet. Det havde ingen hjemmel i lovene. Men tal. havde den tillid til partiforeningerne, at de for at komme over i tryggere tilstande vilde være med her. Modstanderpressen har jagt om os socialdemokrater, at vi er offervilige for vor sag. Lad det være en sandhed! Her foreligger os et af de betydningsfulde løst i partiets historie.

Chr. S. Knudsen hævdede, at beslutningen maatte forudsætte bindende garanti, naar afdelingerne havde udtalt sig for udligningen. Tal. hylde ikke den opfatning, at trønderne og bergenserne ikke skulde være med. Hvis de vil kræve, at det hele parti skal støtte dem i deres lokale bestræbelser, maa ogsaa de være med, naar der skal tages et hovedløst. Der maa være hel solidaritet tilstede.

Kr. Høiem (Trondhjem) foreslog: „Partiafdelingerne ilægger sine medlemmer en ugentlig kontingent af 10 øre pr. uge i 10 uger med garanti af afdelingerne til indbetaling inden 1. juli 1903.“

Dirigenten (Zeppesen) gjorde opmærksom paa, at det selvfølgelig blev afdelingernes egen sag, paa hvilken maa de bidragene skulde indskrives.

D. Jensen replicerede til Strøm og

Nilsen og hævdede, at udligningen maatte være obligatorisk.

Saksen (Drammen) kunde ikke støtte partistyrets forslag.

Chr. Andersen (Trondhjem): Det storter ikke saa meget paa viljen som paa evnen. Tal. foreslog: „Landsmødet henstiller til partiforeningerne at tegne aktier i bladet „Social-Demokraten“ ved f. ex. at iligne medlemmerne et offerbidrag af 1 krone. Thi hovedorganets balance er grundlaget for partiets økonomiske trivsel.“

Kalvaa (Trondhjem) skulde for sit vedkommende gjerne iligne sig en krone; men han tvilte paa, hvorvidt han havde ret til at iligne andre den. Vel indrømmede tal., at „S.D.“ var hovedorganet; men de lokale organer var ogsaa vigtige led i kæden.

Angell Olsen (Trondhjem): Nu hører vi, at der selv inden partistyret er diskens om forslaget forstaaelse. Det var rimeligt at vedta forslaget, naar Trondhjems og Bergens by blev fritat. Partiafdelingerne i det øvrige land maatte kunne tilvejebringe disse midler.

Olav Strøm foreslog: „Landsmødet henstiller til samtlige afdelinger i partiet inden 1. juli 1903 at indbetale til partikassen et beløb svarende til 1 kr. pr. medlem. Det derved tilvejebragte beløb anvendes til afvikling af „Social-Demokraten“'s gjæld. Afdelingerne kan, om de ønsker det, erholde aktier i bladet for de i henhold til ovenstaaende indbetalte beløb.“

M. Nygaard (Kr.a) kunde ikke gaa med paa forslaget. Han var forbauet over, at fagforeningsledere kunde kæmpe for dets vedtagelse. Fagorganisationerne havde store byrder at bære, og den foreslaede udligning vilde bevirke frastald; thi der var mange medlemmer, som ikke havde politiske, kun saglige interesser.

Zeppesen havde med stor interesse paahørt diskussionen. Begge parter havde overvurderet forslaget's betydning. Hvad betød egentlig en besparelse af 2500 kr. paa et budget paa 80,000? Hvad forslaget an-

gik, var han enig med D. Jensen. Anderledes burde det ikke forstaaes. Vilde man tilhøre vort parti, skulde man ogsaa bære de byrder, dette medførte. Som om bladet ikke havde saglig interesse! Hvorfor stod det til med fagorganisationen, hvis den ikke havde „Social-Demokraten“? Dette var ikke alene en politisk sag. At de interesseløse skulde ha fordel af at tilhøre partiet uden at ha pligter, det var usundt. Skulde man noies med et forslag, der kun henstiller, burde det ske i form af aktietegning.

Alb. Møskau: Mange af vore afdelinger er saa nye, at vore ideer er forholdsvis ukjendte blandt dem. Først er vi barn, saa blir vi voksne. Tal. støttede Strøms forslag.

H. Jensen: Vi er vant til disse udtalelser. Enten det gjælder saglige kampe eller bladet, hører man betænkeligheder paa de forstaaelsesløses vegne. Tal. trodde ikke længer paa den saakaldte „frivillige“ indsamling. Uden „Social-Demokraten“ vilde ikke fagorganisationen ha kunnet udrette nogen ting. Blir der besluttet, at kronen skal indbetales, kommer den ind.

Efterat Strøm nærmere havde motiveret sit forslag, udtalte

Hernes (Trondhjem) sig imod tvungen udligning, ligesom

Sundbye (Snarøen) fremholdt, at det vel idag gik an at beslutte udligningen, men saa burde man ogsaa beregne følgerne. Arbejdsmandsforbundet var der saaledes en hel del unge mennesker, der først maatte politisk opdrages, før de fik forstaaelse, og dem burde man ikke støde fra sig. Tal. anbefalede Strøms forslag.

Dok. Johansen anbefalte, at partistyret tog sit forslag tilbage til fordel for Strøms, ligesom G. Lindal og Bragstad paany udtalte sig mod udligning.

Chr. Jessen: Den forening, jeg repræsenterer, har paalagt mig at stemme for alt, der kan bringe balance; men ikke desto mindre er jeg imod det foreliggende forslag om udligning. De disciplinære for-

hold er saa løse, at udligningen vilde foranledige sprængning. Tal. støttede Strøms forslag.

Bruaas (Trondhjem) kunde ligeledes stemme for dette.

D. Jensen: Hvis ikke hovedorganet havde været, havde vi ikke hat brug for de andre. Om vi ikke vedtar partistyrets forslag, sparer vi paa stillingen og lader daleren gaa.

Even Mattson: Fagorganisationen har sine mangler; men at den er saa forgetlig som her fremholdt, tror jeg dog ikke. De omhandlede midler kunde rejSES. Forslaget's vedtagelse vilde kanske virke tilbagegang paa enkelte punkter; men den agitation, den kamp, som derunder vilde paa-gaa, trænges hellig. Falder forslaget, haaber jeg det blir fremfat igen til næste aar. Vi bør komme bort fra, at de forstaaelsesløse faar privilegium paa at stilles op som stræmmebilleder.

Forinden voteringen tog Høiem og Andersen sine forslag tilbage, hvorefter partistyrets forslag forkastedes mod 13 stemmer og Strøms vedtoges mod 3 stemmer.

*

Forslaget om pressekommisjon.

Fra socialistenklub „Vorwärts“ forelaa følgende forslag:

„Til at kontrollere „Social-Demokraten“'s principielle og taktiske holdning, til de politiske spørsmåal i særdeleshed som til fagbevægelsen i almindelighed, samt til at lede bladets økonomi, vælger partifællerne i Kristiania efter nærmere fastsatte bestemmelser en pressekommisjon, bestaaende af høist 13 medlemmer. Valget fornyes hvert aar efter landsmødets afholdelse.“

I fællesskab med partistyret træffer pressekommisjonen afgjørelser i bladets anliggender, særlig ved ansættelser og afskedigelser i redaktions- og expeditjonspersonalet. Ved indtrædende meningsforskjel af enhver beskaffenhed vedrørende partiorga-

nets holdning eller ledelse træffes afgjørelsen af pressekommisjonen alene.

En af pressekommisjonen affagt hændelse kan kun appelleres til landsmødet.

Jessen (Kristiania) oplæste den trykte motivering for forslaget. I anledning af udtrykkene: „Dette fordrer vi som gode socialdemokrater“, — bemærkede taleren, at dette ikke maatte forståes derhen, at de tyske partifæller, som var medlemmer af „Vorwärts“, derved vil regne sig for bedre socialdemokrater end de norske. Videre ytrede taleren, at de tyske socialdemokrater, som var medlemmer af denne klub havde fulgt med hvad der var foregaaet inden Det norske arbeiderparti og havde efter evne sat sig ind i forholdene. Selvfølgelig havde disse i flere retninger et andet syn paa socialdemokratisk politik og taktik end de norske. Af disse grunde havde man fremjat forslaget, som man trodde vilde være til gavn for partiet. Partistyre vilde ha vanskeligt for at kunne tilfredsstille alle krav, som med hensyn til bladets drift stilles til det. Den samme erfaring har man ogsaa gjort i Tyskland. Da man efter socialistlovenes ophævelse havde frihed til at ordne sig, satte man saadanne pressekommisjoner i værk ved alle større partiorganer, ja lige ned til ugebladene. Ogsaa i Tyskland vakte denne ordning i enkelte kredse modstand, ligesom den vil vække modstand her i landet. Taleren oplæste et brev fra formanden for bladet „Vorwärts“ pressekommisjon i Berlin, hvori var leveret en udredning af denne ordning. Bl. a. oplystes, at til denne pressekommisjon var valgt 2 medlemmer fra hver valgkreds i Berlin med forstæderne. Det var naturligvis ikke socialistklub „Vorwärts“ mening, at dens forslag skulde bli gennemført paa samme grundlag som for bladet „Vorwärts“ i Berlin. Naturligvis maatte der tas hensyn til de stedlige forhold. Men taleren trodde, at ordningen med god vilje kunde gennemføres, og da vilde det bli til vor presses og derigjennem til vort partis gavn.

Angell Olsen (L. hjem) hadde

læst forslaget, set paa det, og sat sig noksaa grundig ind i det. Men med al respekt for vore tyske partifæller kunde han ikke forstaa, hvorledes denne ordning kunde iværksettes, ialfald efter det foreliggende forslag. Der staar i forslaget: „I fællesskab med partistyret træffer pressekommisjonen afgjørelser i bladets anliggender, særlig ved ansættelser og afskedigelser i redaktions- og expeditiønspersonalet“. Men der staar ogsaa: „Ved indtrædende meningsforskjel af enhver bestaende vedrørende partiorganets holdning eller ledelse træffes afgjørelsen af pressekommisjonen alene“. Taleren var ikke istand til at forstaa, i hvilke fager man mente afgjørelsen skulde træffes af pressekommisjonen og partistyret tilfammen eller af kommisjonen alene. Hvilken myndighed skulde ha afgjørelsen, naar pressekommisjonen og partistyret ikke blev enige? Det saa ud som om pressekommisjonen skulde staa over partistyret. Dette vilde ikke skabe den enhed, som alle var samstemmige om, at der bør være inden partiet. Der var anført, at vor partipresse i Tyskland var saa god, fordi man hadde hat disse pressekommisjoner. Men taleren vilde si, at socialdemokratiets presse i Tyskland var god til trods for disse. Man kunde jo meget let raade bod paa de anførte ulemper. Partistyret vælges af landsmødet og man behøvede bare at vælge nye folk, hvis man var misfornøiet med de gamle. Men der burde ikke være to myndigheder ved siden af hinanden, særlig ikke nogen over partistyret som her. Særlig under de foreliggende nye love vil bladets ledelse bli betryggende om det blir lagt under partistyret. Man rejserer ikke da, at partistyret blir af én mening og pressekomiteen af en anden, hvad man kan vente ved en ordning, som af „Vorwärts“ foreslaaet.

Mattison sluttede sig til det som var udtalt af Angell Olsen. Forøvrigt var taleren af den mening, at man heller burde udvide end indskrænke redaktørens myndighed. Det nye forslag var med andre

ord et forsøg paa at trykke bort fra bladet al den personlighed, som skal staa bag hver eneste linje. Enhver som synes om at læse et blad læser det fordi der staar en personlighed bag, som de sympatiserer med, deri ligger den største agitation. Men saa vilde man lage bladets indhold om til kommisjonsbetænkning. Taleren tvilte paa, at bladet da blev mere læst, — slige betænkninger er ikke saa interessant en kost. Der var ogsaa andre ting at bemærke ved forslaget. Saaledes blev ledelsen tat bort fra partistyret og henlagt til pressekommisjonen. Men dette vilde gi anledning til at skabe megen mistillid.

Dr. Meistad var enig med de to foregaaende talere, som hadde udtalt sig imod forslaget og vilde derfor indskrænke sig til ganske saa bemærkninger. Selv om slige kommisjoner var heldige i Tyskland, saa passede de ikke her, — hvor forholdene var enkle og mere gennemsnuelige. Partistyreets tid var ikke saa optat, at det skulde mangle tid til at støtte partiorganets interesser, der afholdtes nemlig ikke et møde inden partistyret, undtagen det bestjættiget sig med bladets anliggender, saa af den grund behøvet man ikke at nedsette nogen pressekommisjon. Skulde en saadan kommisjon bestaa af andre end de, som var i partistyret, saa maatte vel dette være dygtigere folk. Men hvor finder man disse dygtigere folk? Det er ikke saa fuldt op af dem, ialfald som er stiftet til at være overdommere over partistyret. Allerede nu har partistyret for mange detaljer at behandle angaaende bladet. Der burde være valgt en forretningsfører, som kunde optræde selvstændig med ansvar; jo mere ansvar der stod bag, jo bedre blev arbeidet udført. Men „jo flere folk, des mere sol“. Taleren kunde godt huske, hvad som gav anledning til at dette forslag er fremkommet. „Vorwärts“ hadde ikke faat et referat ind i „Social-Demokraten“. Men skulde ikke redaktøren saa lov til at redigere og bestjære det som skulde ind i bladet, saa hadde vi ikke brug for nogen redaktør.

Dr. Meistad (Bergen) var enig med de talere, som talte imod forslaget. Han var bange for at pressekommisjonen vilde komme i strid med partistyret. Det vilde virke til skade for det hele land. Hvad har bragt Tyskland til at oprette disse pressekommisjoner? Jo, strid inden partiet. Der har nemlig ikke været mindre af den slags der end her. Men der har det dreiet sig om principielle standpunkter, ikke som her om personer. Men denne strid har ganske pressekommisjonerne ligesaagodt fremkaldt, som de har forhindret den. Taleren trodde, at forslaget var fremkommet paa et meget uheldigt tidspunkt, om han end kunde indrømme, at forslaget indeholdt tanker, som var værdt at opta til overveielse.

Chr. S. Knudsen tvilte ikke paa, at der var andre end de nuværende medlemmer af partistyret, som kunde klare ledelsen af bladet bedre. Men et var sikkert, — det var et vanskeligt arbejde, som en pressekomite aldrig vilde klare. Og dog hadde partistyret ikke klaret det saa ilde enda. I 1898 hadde bladet saaledes et underskud paa 42,000 fr. Saar var underskuddet bare 3000, hvortil forresten pengene allerede var slaffet tilveie. Og uden at rose formæget maatte man si, at partistyret hadde magtet en stor opgave. Det kan i det hele tvistes om, hvorvidt man har ret til at skrive saaledes som man har gjort i motiveringen til forslaget. Ialfald har dog de ældre medlemmer af partiet mere ret end de yngre til at tale med om denne sag. Tal. vilde til slutning si, at paa nuværende tidspunkt at opta „Vorwärts“ forslag var galmandsværk.

Buen anerkjendte den gode vilje som forhaabentlig laa til grund for forslaget. Taleren var den første til at indrømme, at andre kunde lede bladet bedre. Men partiet maatte „være sikkert med det mandskab, man hadde“, og tilfældigvis var nu taleren valgt til bladets styresmand. Men i motiveringen udtales, at „bladets aandelige indhold har heller ikke altid staat i samklang med partiets program.“ Imidlertid hadde

man ikke bemoiet sig med nærmere at paapege dette, og det var en væsentlig mangel. Ingen var nemlig forpligtet til uden videre at tro paa „Vorwärts“ paastand. Indlederen havde dog erklæret sig villig til at besvare alle spørgsmaal. Nu vilde taleren spørge: Hvor staar dette indhold, som ikke var i samklang med partiets program? Angaaende det, som havde givet foranledningen til dette forslag — Ormestad havde været inde paa det — saa havde jo redaktoren hat det stedlige repræsentantskab med sig, undtagen 9 mand. Taleren tilbageviste dette, at bladets aandelige indhold ikke skulde staa i samklang med partiets program.

Zeppefen sluttede sig til Buens udtalelse. Taleren paaviste ved flere citater af lovene for „Social-Demokraten“, særlig paragraf 5, at der gennem det stedlige repræsentantskab var fuldt adgang til for partifællerne at kontrollere, saavel dets økonomiske ledelse som dets politiske holdning og mente, at man ikke kunde forlange en stærkere kontrol. Redaktoren vælges jo af landsmødet og i tilfælde af brud paa partiets program havde repræsentantskabet ret til at afskedige ham og sætte en anden i hans sted. I særlige anledninger kunde repræsentantskabet træffe afgjørelsen uafhængigt af partistyret.

Sjaksen mente at man ikke havde grund til at klandre partistyret, ligesom ogsaa redaktionen havde klaret sit hverv.

Zesfen fandt at det af „Vorwärts“ paapegte indhold i bladet var saa paatageligt, at det ikke behøved nærmere bevis, hvilket ogsaa var vanskeligt paa staaende fod at føre, da han ikke havde medtaget eksemplarer af bladet. Men taleren kunde ha slæbt med sig bunke paa bunke, som vilde ha godtgjort dette. T. ex. foljetoner var daarlige. De bestod af saadanne historier, som man nok kunde putte i koner og konelige mænd, men som var hovedorganet uærdigt. Et socialdemokratisk organ burde være opdragende. Den 18. marts iaar — revolutionsdagen — havde bladet

aldeles glemt at erindre. I tidligere aargange havde tal. fundet glimrende artikler om denne begivenhed. Det kunde gjerne være — som Angell-Olsen havde anført — at der opstod strid mellem partistyret og pressekommisjonen. Men der vilde naturligt bli tat hen syn saa langt det lod sig gjøre for at samarbejde; men opstod der strid trods dette, saa mente man, at afgjørelsen maatte ligge hos pressekommisjonen. Til Mattsøn svarte taleren, at pressekommisjonen vilde støtte redaktoren, som derved vilde ha noget at falde tilbage paa ved overskud fra partifæller og partiforeninger. Her i landet var striden inden vor presse personlig. I Tyskland havde pressekommisjonen ansvaret og derved var megen strid undgaat. Har „Vorwärts“ tat fejl, saa er det beklagelig, men partiet var ikke tjent med, at personer gik foran sig. Man havde i forslaget tat fuldt hen syn til stedlige forhold og læmpet det derefter. At partistyret havde saa god tid, havde tal. ikke hat anelse om. „Vorwärts“ havde gaat ud fra, at partistyret var altfor belempet med arbejde. Man behøvet ikke at være indfødt for at se, at partifællerne i denne sag ikke tog sit store ansvar som de burde.

H. Meyer: Man havde bebrejdet „Social-Demokraten“ for dens aandelige indhold. Men da burde man ogsaa ha oplæst det referat, som „Vorwärts“ i sin tid vilde ha ind i bladet og som vel var den egentlige aarsag til forslaget fremkomst. Taleren havde set det — der var jo i sin tid gjort megen staahei af det. Men tal. var af den mening, at det ikke havde været heldigt, om dette referat kom ind — netop af hen syn til bladets aandelige indhold.

Buen var enig i, at den tytte parti-presse stod høiere end vor. Men saa var ogsaa bevægelsen der ældre. Meningen om foljetonerens aandelige indhold var en sjøns sag, men taleren havde rigtignok ventet at Zesfen havde noget farligere at indvende end dette. Zesfen havde anført noget, der ikke stod i bladet. Men bebrejdelsen gjaldt jo bladets indhold. Tal. havde ikke

jaat svar paa spørgsmaalet om, hvilket „aandeligt indhold“, som ikke stod i „samklang“ med programmet.

Angell-Olsen: Naar tytte blade havde bedre foljetoner, saa kom det deraf, at de havde raad til en særlig redaktion for denne afdeling.

Fru Thnæs vilde spørge Zesfen, hvad han mente med stof for „koner og konelige mænd“. Var det noget galt i, at man skrev for konerne? Trodde, at ogsaa mændene læste disse foljetoner, og taleren syntes denne udtalelse af Zesfen var noget droi. Forresten var det ikke saa rart om en arbeiderkone fandt afvegling i at læse disse foljetoner.

Mattsøn trodde at pressekomiteen vilde staffe megen strid. Naar han stemte imod, saa var det mest fordi, at endel partifæller i Kristiania slet ikke havde vist sig vogne til at kontrollere bladets ledelse. Kommisjonen vilde bare være en overledelse af partiet. Men havde man saadanne lys blandt sig, saa var det forbaufende, at man ikke foreslog vedkommende til redaktør. Skal vi stemme for nogen forandring, saa maatte det være det, at gi redaktøren mere frie hænder.

Zesfen: Forslaget gik ikke ud paa at pressekommisjonen skulde staffe stof til bladet, men den skulde kritisere det, som var kommet. Det var ikke netop referatet fra „Vorwärts“ som var aarsagen til forslaget fremkomst, men havde vel gjort sit til dets hurtigere fremkomst. Fru Thnæs burde ikke bli fornærmet, der var nemlig flere slags kvinder og ikke bare kvinderne læste den slags stof. Bladet burde fremme praktisk oplysning og aandelig udvikling saavel paa sidste som paa første side. Tal. trodde at ha syn for „Social-Demokraten“ betydning og mente at dens stof skulde ligge høiere end den borgerlige kapitalistpresse. Ved votering blev „Vorwärts“ forslag forkastet mod en stemme (Zesfen).

Mode 23de kl. 9 form.

Ved navneopraabet var 4 repræsentanter fraværende.

Der vedtoges at gaa over til behandling af punkt 9 paa dagsordenen:

Syge- og ulykkesforsikringen.

Spørgsmaalet om sygeforsikring indledes af dr. Oscar Nisfen, der begyndte sit foredrag med at ta bestemt afstand fra den parlamentariske arbejderkommissions foreliggende forslag. Det var forfalsket og forjuflet fra først til sidst og havde intetjohelst med almindelig folkeforsikring at gjøre. Kommisjonens flertal foreslaar en forsikring, der omfatter ca. 178,000 forsikrede. Det er væsentlig folk, der kommer ind under ulykkesforsikringen og som tjener mindre end 1200 fr. Utsaa en klasseforsikring i aller egentligste forstand. Og disse 178,000 skal selv bære udgifterne til forsikringen. Det hele gav indtryk af at være bygget paa den stærreste overklassemoral. Hadde man paa denne maade tvangsforfikkret arbejderne med deres egne indstud, var man dermed kvit dem, og fattigkassen var sparet. Men tal. vilde si: er lønningsforholdene saa slette, at man ikke har tilstrækkeligt til livsophold af sit arbejde — da ta med rolig samvittighed mod fattigkassens hjælp. Efter saavel flertallets som mindretallets forslag kunde alle med over 1200 kroner indtægt forsikre sig frivillig sammen med de andre. Formuende og velstaaende folk kan paa denne maade forsikre sig i arbejderens sygekasse for den forholdsvis billige præmie, idet der ikke var tat spor af hen syn til lagernes lønningsforhold. Men lægerne vilde si: dette gaar vi ikke med paa. Det hele indstud til denne kasse vil man ta af arbejderens lomme. Og ikke nok med det: en hel del af ulykkesforsikringens udgifter, der nu paahviler arbejderne, vil man overføre til sygeforsikringen og saaledes paaføre arbejderne.

Naar vi snakker om sygeforsikring, er det ikke fordi vi vil ha den begravet, men fordi vi vil ha den. Edv. Olsens

minoritetens forslag er ingen klasseforsikring forsaavidt — det er en indtægtsforsikring. Og det har den store fordel, at det omfatter 375,000 istedetfor 178,000. Jo større omfang en forsikring har, jo billigere kan den ordnes. Desuden medtages her ogsaa lægehjælp til børnene, ligesom hustruen skal tvangsforikres efter laveste præmie. Tilslige skal barselkvinder ha et bestemt pengebeløb for de første 14 dage efter nedkomsten. Edb. Olsens forslag har ogsaa det fortrin, at det lægger en del af forsikringens byrder paa stat, kommune og arbejdskjober. Tal. konkluderede med, at samtidig som flertallets forslag var aldeles ubrugeligt, kunde Edb. Olsens forslag bruges som basis for videre behandling og fremsatte et forslag til resolution i overensstemmelse dermed.

M. Ormestad holdt dernæst et indledende foredrag om ulykkesforsikringsloven, hvorunder han tog bestemt afstand fra saavel flertallets som Edb. Olsens foreliggende forslag. Den nu gjældende lov var langt at foretrække. Her burdefattes en principiel udtalelse om at arbejdskjoberen maa være moralsk og juridisk ansvarlig for de ulykker, der rammer arbeideren i hans bedrift. Subsidiært anbefalede tal. en udtalelse for bibehold af den nuværende ulykkesforsikringslov.

A. Johnson anjaa de foreliggende forslag om sygeforsikring kun som tjenlige til at aflede opmærksomheden fra arbeidernes principielle standpunkt: sygepleien over i bestatningen. Der maatte tages afstand saavel fra flertallets som mindretallets forslag. Selv om det sidste var at foretrække, vilde det dog betegne stagnation i menneskealdre. Til en begyndelse vilde det være bedre, at man krævede kommunalt tilskud til fagforeningernes sygekasser, hvoraf flere burde slaas sammen.

Chr. S. Knudsen maatte i lighed med Johnson ta afstand fra sidste del af Nisjens resolution. Begge forslag var baseret paa klassedeling; der var bare den forskjel, at flertallets havde 10, minorite-

tens 4 klasser. Der var forovrigt ting ved minoritetens forslag, som gjorde det mindre acceptabelt end selv majoritetens, saaledes var understøttelsen indskrænket til 13 uger istedetfor 26. Heller ikke var veien til og fra arbejdsstedet tat med. 13 uger fra ulykkesforsikringen var ført over paa sygeforsikringen og dermed over paa arbeidernes pung. Indtægter fra 0 til 300 kr. skal betale 8 kr. i præmie! Sligt maatte være stillet til fordømmelse af en arbeiderforsamling. I statslivet forovrigt var det dog anerkjendt, at disse indtægter ikke kunde bestattes. Tal. foreslog opnaevnt en komite til udarbejdelse af resolution.

D. Jensen foreslog istedetfor Nisjens sidste del en henstilling til statsmyndighederne om at nedsætte en ny kommission med repræsentation ogsaa fra arbeidernes og lægernes organisationer. Her gjaldt det at fremholde det principielle standpunkt i første række.

Dirigenten (Jeppesen): Det forholder sig ikke saa, at doktor Nisjens forslag betegner noget af forslagene som tjenligt.

G. Lindahl: De som nu arbejder ved fabrikerne og tjener under 300 kr., betaler 15 kr. til sygekassen. Edb. Olsens forslag er det bedste vi kan vente for vore bliffet, og der kan bygges videre paa det.

H. Jensen udtalte sig mod anerkjendelse af nogen af de foreliggende forslag.

Nisjen: Majoritetens forslag er nærmest en skandale. Edb. Olsens forslag rummer dog saa meget, at det kan bruges som grundlag for den videre behandling. Gjennem vor presse og vore moder rejser vi kravene paa forbedring. Jeg er i mit sind revolutionær socialist og det smager ikke mig, at man skal „ta hvad man kan saa“. Men det er nu engang socialdemokratiets taktik. Være frie læger for det hele folk vilde jo være tusen gange bedre end alle sygekasser tilhammen.

Kalva: I hvilken form kapitalisterne end former sine love, bør vi huske, at det er det arbejdende folk, som bærer alle

udgifter. Hvilket af forslagene vi slutter os til, staber vi kun et nyt, kostbart embedsværk, og det blir saamen ikke husmandsønner, som kommer ind der. Vi bør holde os til det hele krav: sygepleien over i bestatningen.

Braa hadde intet imod at ta et af forslagene og lægge til grund for videre behandling, hvis der kunde bygges paa noget af dem. Det store spørsmål „sygepleien i bestatningen“ burde deles op og gennemføres del for del. Først læger paa fast løn, saa medicin, saa sygehusbehandling. Det blir i lægernes interesse at agitere for dette, naar de først kommer paa fast løn.

Fru Lynæs fremhævet betydningen af at barselkvinder omfattedes af forsikringen. Foruden lægerne maatte ogsaa jordemødrene komme paa fast løn.

Angell Olsen: Der er særlig et punkt i minoritetens forslag, som der maa protesteres mod: at sygeforsikringen overtar noget af ulykkesforsikringens forpligtelser.

D. Jensen: Præmiebetaling af 300 kroners indtægt vil jo si det samme som at fattiglemmer skal være med at betale til en kostbar embedsstand.

Dragsfad udtalte sig i tilslutning hertil.

Nisjen: Sygepleien i bestatningen var ikke opstaaet som noget internationalt krav — det var reist af taleren. Men det var et uhyre krav, som maatte gennemføres led for led. Tuberkulosen over i bestatningen var langt vigtigere end læger paa fast løn.

Jeppesen: Selv om vi hadde flertal i Norges storting, vilde det være umuligt strax at gennemføre alt, hvad der horer ind under sygepleien i bestatningen. Hvis Edb. Olsens forslag lar sig bygge videre paa, bør vi gjøre brug af det.

Chr. S. Knudsens forslag om nedsættelse af en komite til udarbejdelse af resolution vedtoges, hvorefter følgende opnaevntes som komiteens medlemmer: Dr.

Nisjen, M. Ormestad, Chr. S. Knudsen, D. Jensen, fru Lynæs og A. Buen.

Efterat komiteen i middagshvilen hadde behandlet indlederens forslag fremlagdes resolutionsforslaget i følgende form, der enstemmig vedtoges af landsmødet.

„Det norske arbeiderparti har som program „sygepleien i bestatningen“ d. e. en folkesygeforsikring i dennes videst mulige form med midlerne til dens iværksættelse opkrævet gjennem staten. Arbeiderpartiet anser dette for at være den eneste retfærdige maade til at ordne sygepleien paa, ligesom det ogsaa mener, at det er den mest betryggende og billigste for samfundet i sin helhed.

Landsmødet mener derfor, at der bør nedsættes en departemental komite til bearbejdelse af dette spørsmål med sigte paa dets stridtvise gennemførelse — læger og jordemødre paa fast løn, fri medicin med det offentliges overtagelse af apotekervæsenet samt fri sygehuspleie. I komiteen bør indvælges ogsaa medlemmer af arbeidernes og lægernes organisationer.

Det forslag, som nu foreligger fra den parlamentariske arbeiderkommissions flertal har intet med en almindelig sygeforsikring at gjøre. Med udgang fra ulykkesforsikringen tar forslaget væsentlig sigte paa dem, som paa en eller anden maade kan komme i betragtning ogsaa ligeoverfor denne forsikringsform — først og fremst arbeiderne. Følgen af dette er, at denne sygeforsikring er en klasseforsikring, som ikke omfatter mere end 178,000 af landets hele befolkning.

Disse 178,000 personer er væsentlig arbeidere, som altsaa skal tvangsforikres. Det vil si: mens der hidtil i sygdomstilfælde gjennem offentlig institution dog gives udveie for en fattig arbeider, om disse udveie ikke var de for ham smageligste, berøves han nu ogsaa disse og man tar af hans moismømeligt erhvervede dagløn saa meget, at samfundet ikke skal ha mere besvær af ham.

Dette er absurd. Mener man at ha ret til at tvangsnyggeforsikre arbeideren, maa der under alle omstændigheder protesteres mod, at arbeideren selv skal bære samtlige udgifter ved forsikringen. Dett' er heller ikke tilfældet i noget andet land, hvor man har tvungen sygeforsikring. Væsentlige dele maatte ialfald overtages af stat, kommune eller arbejdsjobber, som er dem, som først og fremst har nytten af hans billige arbejdskraft.

Fuldstændig meningsløs blir den hele ordning, naar forslaget sammen med dette ogsaa anbefaler en administration, som er mange gange kostbarere end den arbeiderne hidtil har fundet sig tjent med under den private sygekassainstitution. Det foreslaaede apparat synes meget mere at være lavet sammen til hjælp for ulykkesforsikringen, som derved spares for en betydelig del af sine hidtidige udgifter, end til hjælp for den sygeforsikrede arbejder. Stat og kommune burde som mindste indsats overtage administrationen. Dette maatte formodentlig ogsaa være veien til at faa denne forenklet inden et rimeligt omfang.

Forslaget tar ikke noget som helst hensyn til den forsikredes familie. Dette vil gjøre privat forsikring for hustru og barn absolut nødvendig, hvis arbeiderne i sygdomstilfælde ikke skal bli ugunstigere stillet end før. Noget saadan tillægsforsikring kan den giste arbejder imidlertid ikke paata sig, da byrderne efter sygeforsikringsforslaget blir saa store, at de for hans person alene vistnok overgaar gennemsnittet af de udgifter, den enkelte mand har for sig og hele sin familie under det nuværende private sygekassesystem.

I det hele: Sygeforsikringen i den af majoriteten foreslaaede tilfælde er en ny byrde paa arbeidernes skuldre. Den er en klasseforsikring, gennem hvilken de magt-havende søger en ny garanti mod de fatige klasser — en ny uretfærdighed.

Det vil altsaa være klart, at Arbeiderpartiet har mer end grunde nok til afgjort at ta afstand fra dette forslag. Uden at

rokke ved grundprincippet i det kan det ikke lægges til grund for forhandlinger, hvis resultat arbeiderne skulde kunne akceptere.

Med hensyn til minoritetens forslag er det vistnok saa, at det paa en heldig maade afviger fra majoritetens, idet det omfatter et betydeligt større antal forsikrede, at det ogsaa yder de forsikrede en del understøttelse fra arbejdsjobber, stat og kommune, at det medtar den forsikredes børn i en delvis understøttelse, mens hustruen skal tvangsforsikres særskilt, om ogsaa altid i laveste forsikringsgrad. Men det lægger dog tre hjerdedele af indtuddene over paa de forsikrede, ligesom det i det væsentlige bygger paa de samme principer som majoritetens.

Begge forslag lider af den væsentlige feil, at de tillader frivillige forsikringer, ligesom man i beregningerne ikke har tat noget hensyn til, at lægernes lønninger med øgningen af de forsikredes antal ogsaa maa forhøies, — en feil, som belaster minoritetens forslag i endnu højere grad end majoritetens.

Angaaende forslaget's anden del om ulykkesforsikringen vil landsmødet bestemt hævde arbejdsjobbernes ansvarlighed og erstatningspligt ligeoverfor ulykker og sygdomme forarsagede ved eller under arbeidet eller underveis til og fra arbejdspladsen. Man finder den nuværende ulykkesforsikringslov rigtig i princippet og kræver den bibeholdt, men udvidet til at omfatte alle slags bedrifter, hvor ulykker eller bedriftsygdomme erfaringsmæssig forekommer. —

Landsmødet maa bestemt udtale sig mod saavel arbejderkommissionens flertals som minoritetens forslag til forandringer i ulykkesforsikringsloven, da de væsentlige byrder søges vællet fra arbejdsjobberne og over paa arbeiderne, ligesom man ogsaa maa protestere mod flertallet's forslag til skadebodens fastsættelse.

Eftermiddagsmøde 23de.

Jordspørsmålet.

Den af forrige landsmøde nedsatte komite hadde udarbejdet følgende forslag til program:

A. Jordens uudtømmelige rigdomskilder skal paa betryggende vilkaar aabnes for alle, som vil arbejde, hvorved fattigdom, udvandring og affolkning af landdistrikterne undgaaes.

Begrænsning af den omjiggribende belaaning af jorden og samfundsmæssig beskyttelse til produktionsmidlernes bejiddelse samt til eiendomsretten af arbejdsudbyttet.

B. Da socialismen medfører ophævelse af det nuværende gjælds- og rentesystem's lumste udplyndringer, bør jordbruget, som mest lider herunder, lidt efter lidt frigjøres, ved at privatkapitalismens mangeariede og ukontrollerede udjugninger vanskeliggjøres.

Uf disse grunde maa:

1. Intet bortsalg af offentlig eiendom finde sted.
2. Stat og kommune bør efterhvert opkjøbe billige og under tvangs salg staaende jordeiendomme og andre grundherligheder som: skog, vandfald, gruber etc.
3. Kommunerne skal aabnes adgang til at expropriere — særlig udyrket, men dyrkbar jord — efter en tagt, der er bygget paa eiendommens virkelige aflastning; dog maa erstatningen aldrig overstige gennemsnittet af de sidste 10 aars skattetagt.
4. Saadan eiendom skal enten drives af det offentlige eller overdrages til fælles- eller enkeltmands eiendomsbrug mod lav afgift og fornøden kontrol.

Udbytning af arbejdskraft tillades ikke.

5. Stats- og kommunehjælp ydes til indtjog af eller afbetaling paa hus og jord til brug eller eie, men skal

det offentlige have forkjøbsretten lige efter nærmeste arvinger.

6. Al saadan eiendom med avling og nødvendige brugsmidler skal ved lov sikres mod exekutioner, private pantehjæftelser og idethede mod ethvert indgreb fra private kreditorer.

7. Denne beskyttelse skal ogsaa omfatte nuværende besiddere af hus og jord i saa stor udstrækning, at der gives plads for vedkommendes egen og families arbejdskraft.

C. Endvidere bør stat og kommune støtte og ved lov fremelske alle kooperative foretagender som: meierier, slagterier, vareomsætningskontorer for kjøb og salg, samt sælledrift i alle former, som tar bestemt sigte paa at øge producenternes udbytte ved overflødiggjørelse af mellemmand og fremmed kapital.

D. For alle større jordbrug, som drives med husmænd, tjenere og anden leiet arbejdskraft, skal der ved lov fastsettes mindsteløn og maksimalarbejdsdag afsæstet efter de stedlige forhold.

Spørsmålet indleedes af Torgeir Braa, der strax pointerede, at komiteen i sit forslag til program paa en udmærket maade hadde tilrettelagt denne sag, som for tal. stod som den vigtigste paa dette møde. Det var særlig jordspørsmålet, borgerpressen hadde brugt som stræmmebillede, naar den vilde vise, hvor umulig socialismens gennemførelse var. Naar man nu gennem programmet tydelig oplyser almenheden om, hvad vi arbejder for, saa vil borgerpressen maatte tie, for det er ikke noget at stræmme med længer.

Jorden samles nu mange steder paa enkelte hænder og ligger udyrket, samtidig som den saakaldte norske odelsbonde — flertallet — holdes fast som med blækspurtarme af kapitalismen. Gjælden ødelægger vore gaardbrugere, der har maattet søge laan i hypotekbanken, saa meget de der kunde faa, saa i bygdebanken og saa hos private kapitalister. Og atpaa kommer

gjæld til kræmmerne. De almindelige småbønder har den samme interesse af at komme bort fra kapitalismens aag som arbejderne. Saa snart de forstaa, hvad arbejderne arbejder for, vil de gjøre fælles sag.

I virkeligheden var bønderne før længe siden begyndt at praktisere socialismen, rigtignok uden at de selv vidste det, f. ex. ved oprettelse af andelsmeierier, økologiske foreninger og andre kooperative foretagender, der i sin aand er socialistiske. Vort arbejde maa nu bli at bringe den rette forståelse til veie hos jordbrugerne, saa vil de slaa lag med os.

Tal. gik derefter over til at omtale de enkelte punkter i forslaget til program. Tyngdepunktet i vort arbejde burde lægges paa, at stat og kommune ved lov fremkalder alle kooperative foretagender som meierier, slagterier, vareomsætningskontorer, for køb og salg, samt fællesdrift i alle former, som tar bestemt sigte paa at øge producenterens udbytte ved overflødigjorselse af mellemmand og fremmed kapital. — Ved salg af f. ex. kjød blev bønderne snydt utrolig af mellemhandlerne og ligesaa paa andre produkter. Ofte gik indtil en trediedel til handelsmændene. Dette havde fremkaldt et sandt had til handelsstanden hos bønderne. Fordelen af tolden gik nu i mellemmandenes lommer. Dette kunde undgaaes ved oprettelse af kooperative foreninger.

Tal. lagde stor vægt paa, at kommunerne kunde faa adgang til at expropriere udyrket, men dyrbar jord. Men eiendommene maatte bli faa store, at det gik an at leve af dem. Den departementale kommissions forslag, der gik ud paa at dele jorden i små parceller paa nogle faa maal var meningsløs. Det vilde ikke svare sig; thi alle opjendelser og forbedringer vilde man ingen nytte ha af. Al udvikling vilde stanse. Den slags udstykning maa paa det kraftigste modarbejdes.

Bønderne maa bli mere beskyttede end hidtil, saa de ikke rejser sig at kapitalisterne

en vakker dag kommer og jager dem bort fra den gaard de har dyrket op, og sætter laas og lukke for døren. De og deres slægt maa faa ret til frugten af det arbejde, som er nedlagt. Der maa en gang sættes en stopper for, at jagtorere og kapitalister udsuger folk, og her kan vi vente kraftig støtte af småbønderne.

Det er sørgelig at se de store vidder, som nu ligger udyrkede, skønt de kunde jøde tusinder, og der var nok af dem som vilde dyrke dem op. Skylden var at privatkapitalen hadde sat sit stængsel her ogsaa. Og enda udbrod borgerpressen: Der rejser saa forfærdelig mange til Amerika! Hvad skal vi gjøre? Tal. vilde si: Reis bare til Amerika. Det er nødvendigt at landet blodtappes for at aabne øinene paa folk. Udvandringen er rigtignok sørgelig, da Amerika nyder godt af de store summer, udvandrernes opdragelse har kostet landet. Men saa længe man ikke faar bruge sin arbejdsevne her hjemme, er der ingen raad med det. Jaar vi en lov, som gir kommunen adgang til at expropriere dyrkbar jord, saa vil dette være et udmærket middel mod udvandringen.

Punktet om mindsteløn og maksimalarbejdsdag for alle større jordbrug, der drives med husmænd og anden lønnet arbejdskraft hentes tal. var programmets svageste punkt. Det var vanskeligt at bestemme nogen mindsteløn, da tjenerne ikke kunde aflægge bestemt prøve som i byerne.

Angaaende bestemmelsen om maksimalarbejdsdag var det selvfølgelig ikke saa at forstaa, at man skulde la høet bli liggende naar regnbygen nærmed sig, af hensyn til bestemmelsen. Saa strix hadde heller ikke komiteen ment det. Tal. mente videre, at det foreslaede program paa mange kanter af landet praktisk talte var omtrent gennemført. Tjenerne faar kost og klær aaret rundt, og dette var dog et slags mindsteløn. Og hvad arbejdstiden angaar maa de rigtignok i aarnetiden arbejde optil 12—13 timer daglig, men om vinteren ofte ikke mere end 5—6 timer. Gjennemsnitlig blir det

nepe over 8 timer. Tal. trodde man heller burde arbejde for indførelse af timebetaling end for fastsat mindsteløn pr. dag.

Chr. S. Knudsen kunde ikke være enig med indlederen i, at mindsteløn var uanvendelig paa landet mere end i byerne. Den var gjennemførlig overalt. Forslaget gjaldt de større brug, som drives ved leiede arbejdere. Disse var i regelen ikke sikret arbejde aaret rundt og en fastsat mindsteløn var høist paakrævet.

Joh. Johansen næred tvil til bøndernes kooperative foreninger, da deres sammenslutninger hidtil ikke var egnet til at vække begejstring. Naar de oprettede meierier og slagterier, saa var det fra bøndernes standpunkt fornuftigt, men tal. frygted for at de vilde fordyre produkterne for byarbejderne, og det burde ikke være gjenstand for støtte fra det offentlige side. Gaardbrugernes sammenslutninger smagte af ringvæsen.

Buen: Mindsteløn er mindste løn, og den bør kunne sikres enhver, der udfører nyttigt arbejde, enten vedkommende har aflagt svendeprove eller ei. Murarbejdere, løsearbejdere, renovationsarbejdere aflægger ingen prøve, men de har ved sin organisation sikret sig en fastsat mindsteløn, og derpaa er vel intet at si? Kooperative foretagender af indskrænkede kredse kan selvfølgelig bli kapitalistiske udbyttingsanstalter; men landarbejderne maa gennem sin organisation sørge for at erobre sin del af fordelene ved en fornuftig produktion.

Braa var ikke mod mindsteløn og maksimalarbejdsdag, men forslaget trængte bedre udredning, for man kunde vedta dette punkt som program. Tal. hadde været ræd for at den af Johansen fremholdte anskuelse vilde gjøre sig gjældende til skade for jordbrugernes organisation. Landarbejderne skal ikke være et underbrug under byarbejdernes organisation. Dette maatte tal. ta afstand fra. Landarbejderne maa organisere sig for sin egen skyld i lighed med byarbejderne.

Jeppefen: Forslaget var fortsat og derfor misforstaaet; ialfald hadde Braa set vanskeligheder, hvor der ingen saadanne var. Skal vi ikke opgi vort maal — bort fra kapitalismen — maa vi holde paa forslaget ogsaa med hensyn til mindsteløn og maksimalarbejdsdag.

Bragstad var idethele enig med Braa. Tal. hadde selv været jordarbejder, saa han vidste, hvor paakrævet det var ved lov at gribe ind her. Ubefalede kooperative foreninger saavel for land som for by.

D. Gotaas (Kr.a) sluttede sig til komiteens indstilling. Kunde ikke forstaa Braas stræf for mindsteløn for arbejderne ved større jordbrug. Timebetaling var bare et andet navn paa samme ting.

Chr. S. Knudsen: Man sik erindre, at mindsteløn ikke var det samme som normalløn. Den første var jo kun fastsættelse af hvad enhver — mere eller mindre duelig — maatte ha krav paa for at kunne leve nogenlunde anstændigt. Den forskel mellem by- og landarbejdere, som Braa hadde omtalt, var ikke tilstede.

Olav Strøm gjorde opmærksom paa, at et program jo ikke kunde indeholde alle mulige enkeltheder. Men princippet var anvist.

A. Bay og Balsnæs slutted sig i et og alt til komiteens forslag.

Joh. Johansen vilde stemme mod punkt C. Statsunderstøttet kooperation blandt bønderne vilde bringe byarbejderne nye vanskeligheder og fordyre produktionerne.

S. Meyer erklærede sig enig med Johansen i dette. Der var rigtignok nu formange mellemhandlere, som levede paa varernes fordyrelse. Men dette var jo en frugt af vor nuværende samfundsordning, og den statsunderstøttede kooperation blandt bønderne kunde let bli det samme paa en anden maade.

Braa: De fremkomne indvendinger mod hans udtalelser beroede for en stor del paa misforstaaelser. Han vilde gjerne ha mindsteløn, naar man bare kunde si paa

hvad maade det skulde ske. Men dette maatte bedre udredes, for at det ikke skulde bli altfor meget forvrængt og udskreget af borgerpressen. Der var udtalt frygt for bøndernes kooperation. Fagforeningerne hadde drevet arbejdslønnen i veiret og derved fordyret mange varer. Være være dem derfor. Men da var det urimeligt af byarbejderne at modarbejde jordbrugernes kooperative foreninger, selv om varerne fordyredes, hvad tal. ikke trodde. Punkt C. maatte ikke udgaa; det var kjernepunktet i hele programmet.

M. Nilsen: Man maatte paa dette møde bli enig om program i jordspørsmålet, der tidligere ofte nok var diskuteret uden resultat. Indlederen hadde unødigt hvirvlet stov op. Det gik ikke an at forlange detaljeret tarif i et programpunkt. Det maatte organisationen senere gennemføre. Punkt C. maatte ikke tages bort; det var noget af det bedste ved forslaget, som forøvrigt burde vedtas i sin helhed.

Kalva bemærkede til Braa, at efter hans erfaring var det ikke saa, at arbejdslønnen hadde fordyret varerne. Disse var steget uafhængig af arbejdslønnen. Nu var f. ex. daglønnen stadig sunket, men varernes pris holder sig saamen paa høiden. Tal. var forøvrigt af den mening, at det var fortidligt at reise kravet om mindsteløn paa landet. Det var noget, jordarbeidernes organisation selv maatte arbeide frem. Maximalarbejdsdagen burde udgaa af dette program. Man maatte først se at skaffe statens og kommunens arbeidere 8 timers dag, saa vilde den nok komme over det hele.

Jessen fremholdt de mange vanskeligheder, der var forbundet med i utførelse af maximalarbejdsdag for jordbrugerne og fandt forslaget utilfredsstillende. Han henstillede til komiteen at omarbejde forslaget til den følgende dag.

D. Jensen støttede Jessens henstilling. Forslaget burde gives en greiere form.

Jeppeesen var ikke af de fremkomne udtalelser blit overbevist om, at

forslaget eller dets form kunde forbedres. Han anbefalede dets vedtagelse uforandret.

Ved voteringen forkastedes Joh. Johnsens forslag om at punkt C. skulde udgaa mod 2 stemmer. Programmet i sin helhed vedtoges derefter enstemmig.

Møde 24de kl. 9 formiddag.

Ved mødets aabning var 18 repræsentanter fraværende.

Lovforslagene.

C. Jeppeesen foreslog behandlingen af nye love for partiet udsat til næste landsmøde.

Efter nogen debat fattes udsættelsesforlaget under votering og resultatet var lige mange stemmer for og imod. Da der nu opstod meningsforskjel om, hvorvidt ordstyrerens stemme skulde gjøre udslaget eller ei, vedtoges det at tilføie forretningsordenen følgende: Naar et forslag ikke opnaar almindelig flertal ansees det som forkastet.

Udsættelsesforlaget var da ikke bisaldt. —

Chr. H. Knudsen foreslog: Lovforslagene sammen med de indkomne ændringsforslag tilbageføres komiteen til fornyet behandling.

Forslaget forkastedes med 31 mod 29 stemmer.

Dernæst redegjorde Drmestad for komitemajoritetens forslag til nye love i overensstemmelse med den foreliggende trykte motivering. De enkelte foreningers direkte indmeldelse i partiet var upraktisk og vanskeliggjorde ledelsen. Foreningerne burde først samles i by- og amsorganisationer og gennem disse staa tilsluttet partiet. Den gamle repræsentationsmaade var ogsaa høist uheldig, da mange foreninger nu ikke blev repræsenteret paa landsmøderne.

Chr. H. Knudsen hadde ikke fremstilt sin minoritetsforslag af den grund, at han

var principielt uenig med majoriteten. Det bedste vilde vel være at bygge partiet udelukkende paa politiske organisationer. Men tiden var ikke inde til nu at ta dette skridt. Og saa længe man ikke det kunde, var der liden mening i at gaa med paa majoritetens delvise omorganisation. Talerens forslag tilsigtede at tillempe den gamle organisation for den nye, som maatte komme — bane veien for den. Derfor hadde ogsaa han foreslaaet by- og amsorganisationer. Disse burde foreløbig samles med bibehold af landets deling i det søndenfjeldste, vestenfjeldste og nordenfjeldste distrikt. En lignende ordning hadde man i Sverige. Samtidig burde kontingenten forhøies og gjøres ens over det hele land. Taleren anbefalede slutelig minoritetens forslag lagt til grund for realitetsbehandlingen.

Angell Olsen foreslog majoritetens forslag lagt til grund. Kontingenten var sat noget høit, men det var muligens paa krævet. Landets tredeling var skadelig og vilde ikke bli mindre kostbar.

Bragstad ophlyste, at foreningerne i Bergen hadde udtalt sig for minoritetens forslag, som ogsaa tal. vilde anbefale.

Jessen foreslog den almindelige debat afbrudt og at man gik over til realitetsbehandling. Der vilde de forskjellige meninger kunne gjøre sig gjældende.

Dirigenten fremholdt at dertil ikke var adgang, for det var bestemt, hvilket af forslagene der skulde lægges til grund for realitetsbehandlingen.

Olav Strøm talte mod Knudsens forslag om tredeling af organisationen. Fordelene ved dette var yderst smaa, da et styre i Trondhjem ikke vilde ha synnerlig storre kjendstab til de enkelte foreninger i det nordenfjeldste end et hovedstyre i Kristiania. Styrrerne for by- og amsorganisationer vilde ha et langt bedre lokalkjendstab. Kontingentens størrelse hadde Knudsen intet hat at bemærke til i komiteen, men nu hadde han alligevel foreslaaet den mindre, og mange foreninger støttede af den grund minori-

tetens forslag. Tal. trodde, at kontingenten maatte være saa høi, som af majoriteten foreslaaet, men fandt forsamlingen at burde nedsette den, var der jo god anledning til det ved behandlingen af vedkommende paragraf. Partisekretæren vilde være af stor betydning som leder af agitationen.

Jeppeesen var i det store og hele ikke imod majoritetens forslag; men han trodde det vilde hemme partiets fremgang for tiden, hvis de enkelte foreninger ikke hadde adgang til at slutte sig til direkte. I enhver freds af arbeidere, hvor to eller tre socialister er nærværende, der har disse ledelsen, og den indflydelse og agitation, man derigjennem kunde øve, burde ikke afskjæres ved at man afgrænsede sig ved en unødigt høi mur. Dorene til vore møder og vor organisation maa staa aabne for alle; men selvfølgelig uden at vort parti oppgir noget af sit program. Tal. holdt paa de gamle love med en ændring, som tilsigtede oprettelse af by- og amsforeninger og med fastsættelse af en høiere kontingent.

Chr. H. Knudsen ophlyste, at han aldeles ikke hadde været enig med de andre inden komiteen om kontingentens størrelse som af Strøm paastaat. Majoriteten vilde ved sin partisekretær gjøre ordstyreren til en gallionsfigur, noget som neppe vilde være til fordel for partiets ledelse. Dens forslag var ikke den endelige omorganisation; det var bare et experiment, og det var farligt at experimentere med et politisk parti paa denne maade. Det vilde sinke foreningers indmeldelse og vanskeliggjøre partitidbladens økonomi.

D. Jensen sluttete sig til Jeppeesens udtalelser. Majoritetens forslag paa det nuværende tidspunkt vilde lægge hindringer iveien for partiet. Bevidstheden om at tilhøre partiet vilde udviskes, naar tilslutningen ikke stede direkte. De mange indløbne ændringsforslag viste tydelig, at tiden ikke var inde for forslagens vedtagelse.

Drmestad: Jeppeesens udtalelser nu harmonerede lidet med hans ytringer under debatten om udligning af 1 kr. pr.

medlem, da han fremholdt at partiet kun skulde ta hensyn til vore meningsfæller.

Jeppeisen tilbagedviste denne sammenligning som uholdbar.

Olav Strøm: Majoritetens forslag udelukkede ikke den ordning, Jeppeisen holdt paa. Partiet maatte nu faa en fastere organisation. Ikke majoritetens forslag, men Knudsens tredeling af partiet, var et experiment, som ikke blev bedre fordi om man hadde forsogt det i Sverige.

Angell Olsen: Flertallets forslag vilde ikke lægge hindringer veien for avisernes trivsel, ligesaa lidt som det vilde stænge nogen ude. Det vilde tværtimod virke til, at mange som nu stod udenfor, blev nødt til at opgi sin uirksomhed.

M. Nilsen: Det var liden mening i nu at lappe paa de gamle love, naar landsmødet ifjor hadde nedfat en komite til at udarbejde nye love. Man maatte nu gaa til en omorganisation. Og saa de andre politiske partier hadde forlangt en organisation i lighed med majoritetens forslag.

Sven Mattson kunde ikke være med paa at paabyde oprettelse af amtsorganisationer. Det var tilstrækkelig, at man hadde adgang til at danne saadanne, naar man fandt det paakrævet. Han vilde stemme for Jepsens forslag.

A. Bay udtalte sig ligeledes mod majoritetens forslag.

M. Nilsen fremfattede nu følgende forslag:

„Landsmødet udtaler i princippet sin tilslutning til majoritetens lovforslag og overlader til partiistyret nærmere at bearbejde dette for at forelægge næste landsmøde resultatet heraf.“

Dette forslag vedtoges med 35 mod 26 stemmer.

Eftermiddagsmøde 24de.

Partiets deltagelse i kommende stortingsvalg.

Fra „Trondernes samvirkende fag- og arbejderforeninger“ forelaa følgende forslag til udtalelse i taktikspørsmålet:

„Det norske arbeiderparti gaar til valg paa et enslydende program over det hele land. Alliance med andre politiske partier kan kun indgaaes paa betingelse af fuld repræsentationsret, men paa ingen maade paa beføjning af vort program, og gives heller ingen partiafdeling ret til at indgaa alliance uden partiistyrets samtykke.“

Ligesaa følgende forslag til valgprogram:

1. Direkte valg med omvalg og enmandskreds.
2. Afklasselse af al told paa folkets livsfornodenheder og indførelse af en stærkere pprogressiv beskattning af formue og indtægt og arvestat.
3. Lovfæstet 8 timers maximal arbejdsdag for statens arbejdere og i sundhedsfarlige bedrifter.
4. Skoifning af alle ekstraordinære udgifter til hær og flåde og en fornuftig omordning af militærøvelserne. Arbejde for voldgift og neutralitet.
5. Forsikring mod erhvervsudnyttighed omfattende hele det norske folk — gennemført saaledes, at pension i anden form bortfalder.
6. Beskyttelse ved lov af arbejdernes yrings-, srenings- og foramlingsfrihed. (Dokum. 85.)
7. Arbejde for folkets direkte deltagelse i lovgivningen ved indførelse af forslags- og forstafelsesret og ret til at tilbagefalde repræsentanterne af deres respektive vælgere.

Redaktør Angell Olsen indledede med et længere foredrag, hvori han paa det stærkeste hævdede nødvendigheden af partiets ensartede optræden over det hele land og at man maatte komme bort fra de løse alliancer med det liberale parti. Paa de

steder, hvor arbejderne hadde haabet paa større indflydelse ad denne vei, var de ligesaa regelmæssig blit stufede. Jo større indflydelse venstre hadde faat, jo mindre hensyn var der i de senere aar tat til arbejderne. Tal. mindede om venstres militarisme, den deraf følgende toldpolitik og partiets stilling til de foreliggende sociale reformer, gennemgik derefter punkt for punkt det foreslaaede valgprogram og sluttede med at anbefale, at landsmødet strax tog stilling baade med hensyn til valgtaktik og program ved forestaaende stortingsvalg.

Olav Strøm fremholdt i tilslutning til indlederen, hvorledes reaktionen nu raader inden venstrepartiet. Folkeforsikringen var t. eg. nu fjort saa fast, at neppe en eneste venstremand hadde moralsk mod til for alvor at ta den op igjen. For man kunde vedta noget valgprogram eller nogen udtalelse i taktikspørsmålet, maatte det bringes paa det rene, om man skulde fravige den hidtidige praksis at overlade til de enkelte afdelinger at afgjøre spørsmålet om alliance med andre partier. Tal. mente, at det var for tidligt at fatte bestemmelse om dette nu. Det burde overlades partiistyret at fatte beslutning herom paa et senere tidspunkt.

Bragstad (Bergen) vilde ikke gaa med paa valgalliance med høire eller venstre. Derimod anbefalede han sammenlutning med „De forenede norske arbejderfamfund“, hvilket han trodde vilde staffe arbejderklassen større indflydelse. Tal. fremfattede følgende forslag:

„1. Landsmødet paalægger partiistyret at søge alliance med „De forenede norske arbejderfamfund“ til kommende stortingsvalg med forholdsvis repræsentationsret og hævedelse af vort program.

2. Landsmødet foreslaar, at partiistyret indleder underhandlinger med „De forenede norske arbejderfamfund“ om sammenlutning til et norsk arbeiderparti. Resultatet forelægges næste landsmøde.“

D. Jensen mente, at trondernes forslag til program var ufuldstændigt og

at det var flere sager, som var under foreberedelse, som ventelig maatte op paa hovedprogrammet. Et saadant burde man fastslaa for vort parti for alle steder i landet, men dette kunde suppleres af stedlige programposter. Jovrigt udtalte han sig for, at landsmødet næste aar holdes saa betids, at programmet da kunde fastsættes.

Kalva var imod, at man nu opstillede program for kommende stortingsvalg. Han vilde heller ikke nu fastslaa taktiken og endnu mindre være med paa at lægge dette i partiistyrets haand. Man burde først se, hvad venstre gjorde og ikke lægge vort partis vei aaben for alle. Paa næste landsmøde var det tidsnok at bestemme program og optræden ved valget.

Angell Olsen kunde under ingen omstændighed gaa med paa andet end personalliance uden ringeste afslag i programmet. „De forenede norske arbejderfamfund“ kunde ikke betegnes som noget parti. De tilhørte nærmest venstre, men hadde forøvrigt vinglet baade hid og did. Tal. kunde gaa med paa programmets udfattelse til næste landsmøde, hvis dette blev holdt tidligere paa aaret. Men taktiken maatte slaes fast.

Buen: Der var sagt, at det var for tidligt at fastslaa taktiken. Den foregaaende debat syntes at tyde paa det modsatte. Med vor indirekte valgordning spiller muldvarpene en betydelig rolle inden de forskjellige partier, og muldvarpene er tidlig paafærde. De graver sine gange og forkludrer begreberne. Det var paatide, at man la sin vei aaben og konstaterede, at det var den eneste vei, man agtede at gaa. Bragstad hadde foreslaaet sammenlutning til et parti med de liberale arbejdere. Hvad indeholdt dette? Jo, at vi skulde gjøre os til en politisk enhed med dem, der ikke var socialdemokrater. Men er de socialdemokrater, som de sommetider hunder at paasta, da finder nok deres gode kræfter veien til vort parti. Der er intet, som hindrer dem.

Karl Die n (Kr.a) fremholdt, at alliance med liberalismen kun betød stusselse.

Chr. H. Knudsen: Stavangerforlaget fik man sætte ud af betragtning ved behandlingen af dette spørgsmål. De tidligere allianceforløb havde ikke givet tal. Lyst paa gjentagelser, som alligevel intet resultat vilde bringe. Anderledes var det i 1897. Da var stemmeretten i fare og man støttede venstre. Rigtig nok vilde venstre ved vor hjælp kunne seire i adskillige valgkredse, men vi havde ingen interesse af at rage kastanjerne ud af ilben for dette parti. Ved selvstændig optræden kan vi i sin tid være vis paa hel seier.

M. Nilsen: Her maatte ikke fattes beslutninger, som kunde gi det sin af, at vi og de liberale arbejdere var et og det samme.

A. Bay og Chr. Andersen talte ligeledes mod Bragstads forslag.

Bragstad gjentog, at naar han havde foreslaaet samarbejde med den anden arbejderorganisation, var det selvfølgelig under forudsætning af, at man ikke opgav en toddel af sine principer.

Dirigenten (Zeppesen) foreslog en ændring i trøndernes taktikforslag, hvor efter det kom til at lyde:

„Alliance med andre politiske partier kan kun indgaaes paa betingelse af forholdsvist fordeling af partiets repræsentation, men under ingen omstændighed paa befostring af partiets program. Ingen partiafdeling har ret til at indgaa alliance uden partistyrets samtykke.

Næste landsmøde berammes saa tidligt, at taktik og program for valget endelig kan behandles af dette.“

Dette vedtoges mod 1 st.

*

I anledning forespørgsel fra partifæller i Tromsø amt, om der var anledning til som partiafdeling at arbejde for særlige programfager for de nordlige landsdeles vedkommende, vedtoges enstemmig følgende udtalelse:

„Der er fuld adgang for partiafdelingerne til at arbejde for særlige programfager paa krævede af de sædvanlige forhold, dog maa dette kun være fager, som er i harmoni med partiets principer og program.“

Følgende af partistyret udarbejdede manifest vedtoges enstemmig:

Til det arbejdende folk!

Fra Det norske arbeiderpartis
16. landsmøde.

Aldrig har kampen mellem kapital og arbejde været mere tilspidset end i vore dage.

Kapitalisterne organiserer sig nationalt og internationalt, — de slaar ring om sine privilegier og reiser den mest forbitrede kamp mod arbejderklassens krav om gennemførelse af reformer.

Ogfaa i vort land bærer den politiske udvikling tydelige vidnesbyrd herom.

Det konservative parti har jo til enhver tid været modstander af arbejdernes krav.

Venstre staar endnu i manges øine som det reformvenlige parti; men lad os til behyning af liberalismens sindelag saa minde om jagtloven — dette brutale anfald paa folkets urgamle rettigheder.

Vi minder om losgjængerloven, — denne klasselov, der sætter straf for den fattige arbejdsløse, men lader den rige lediggjænger gaa uantastet.

Vi minder samtidig om den seige modstand mod lovlig beskyttelse af arbejdernes foreningsfrihed og om den haanlige afvisning af forslaget om en besteden bevilgning til de arbejdsløse.

Og vi minder om fabriktilslusningslovens behandling i stortinget, hvor den ene liberale repræsentant efter den anden reiste de voldsomste angreb paa de allerede opnaaede smaa fordele.

I denne forbindelse bør heller ikke glemmes den behandling, princippet om en almindelig folkeforsikring er

genstand for idisse dage. Hvores presse, trolig assisteret fra liberalt hold, anvender al sin kraft paa at opretholde klasseprivilegierne ogfaa paa dette omraade.

Naar man saa betragter den herskende soldpolitik, der paa det blodigste bestemmer menigmands livsforholdene, — naar man er vidne til, hvorledes de paa denne maade af folkets brede lag udvalgte millioner anvendes til fremme af den mere og mere omfjgribende militarisme, og som topmaal paa det finansielle letfjnd erfarer, at statens bestillinger af krigs- og jernbanemateriel overlades udenlandske millionfirmaer, mens tusener af arbejdsløse henvises til fattigkassens bitre smuler, —

burde det staa klart for Norges arbejdende befolkning, at den maa ta fagen i sin egen haand, at den kun har én vei at gaa: den saglige og politiske sammenslutnings vei paa de socialdemokratiske principers grund.

Vort lands arbejdere er i politisk henseende heldigere stillet end de fleste nationers: stemmeretten er erobret i en udstrækning, som gjør det muligt at bringe magtens vægtstaa til at vippe over.

Under disse omstændigheder er det uforfvarligt at slaa sig til ro med de vundne resultater; det er enhver arbeiders pligt ved enig og klassebevidst optræden at møde den reaktion, der aabenlyst breder sig og som med snevershynets ihærdighed driver landets arbejdskraft over til fremmede verdensdele.

„Arbejderklassens frigjørelse maa være arbejdernes eget værk.“

Disse ord af Karl Marx staar fremdeles ved magt. Det vil for vort lands vedkommende si: arbejderne maa bruge den stemmeret de har erobret — ikke som hidtil til støtte og bistand for de i mere eller mindre god forstaaelse virkende høire- eller venstrepartier, men til hævdelse af smaa folkets interesser i det offentlige liv.

Arbejderklassen bør nu ha lært, at den

ikke kan vente forbedring i sine kaar af andres medlidende eller barmhjertighed. Kun ved vore egne anstrængelser, vort eget parti, vore egne repræsentanter i stat og kommune kan vi vente virkelige, effektive sociale reformer gennemført.

Allerede nu maa vi ha vor opmærksomhed henvendt paa næste aars stortingsvalg, og det bør enhver erkjende, at valgets resultat for vore efterkommere vil afgjøre et tro billede af det kulturstandpunkt, Norges arbejdere har naaet i aaret 1903. Det staar til arbejderne selv om valgets resultat skal bli Norges arbejderklasse til gavn og glæde eller til skade og skam.

Det sidste maa ikke ske! Og derfor opmaner vi alle organiserede klassefæller, alle lønarbejdere og smaaborgere, alle der hidtil har været samfundets stedbarn, til fra nu af at agitere paa det kraftigste, saaledes at vi til valget kan erobre den indflydelse, som vi ifølge vort samfundsværd tilkommer og som vi altfor længe har ladet vore rige medborgere besidde alene.

Arbejdsledigheds-

spørsmålet

indleedes af E. Zeppesen, der med styrke fremholdt, at arbejdsløshedens onde vilde man ikke kunne bli kvit, for man affastede endets årsag. Og årsagen var privatkapitalismens samvittighedsløse jag efter profit, dens vilde overspekulation med deraf følgende stagnation paa alle omraader. Den nuværende samfundsordnings forsvarene havde erklæret sig falkit overfor dette spørgsmål. Naar folket krævede arbejde og brød, svarede stortinget med losgjængerlove og tvangsarbejde. Det var dets maade at løse problemet paa. Arbejderne maatte kræve kortere arbejdstid og høiere løn. Dette og intet andet kunde bringe nogen ligevægt mellem produktion og afsætning. For at stasse orden tilveie her maatte samfundet gribe ind og

hindre den vilde spekulation. Videre maatte der kræves ydelse af stat og kommune til organisationernes arbejdsledighedsklasser; thi hvor kommunens evne til at skaffe lønnet arbejde ophører, der pligter den at sørge for de arbejdsledige. Dette er jo paa en maade ogsaa tidligere anerkjendt, nemlig gennem fattigvæsenet. Men den slags hjælp demoraliserer — der skal ikke uddeles naadefrulter, men der skal ydes retfærdighed. Tal. sammenfattede sit foredrag i følgende udtalelse, som han anbefalede til vedtagelse:

„Arbejdsledigheden og den deraf følgende fattigdom og demoralisation skyldes de nuværende produktionsformers mangel paa orden og social hensyntagen.

De i produktionen og produktionsomsætningen ensidigt raadende privatinteresser gjør:

- 1) at en mængde produktionskræfter enten misbruges eller slet ikke udnyttes,
- 2) at produktionen blir springende, snart hæsblesende forceret og snart langt under hvad der burde være det normale,
- 3) at arbejdstiden ikke afortes i forhold til den vøgende produktionssevne og endelig i
- 4) at arbejderens andel i produktionsudbyttet er saa lidet, at overproduktion er uundgaaelig.

Til værn mod arbejdsløsheden og dens følger maa derfor arbejderne gennem sine politiske og faglige organisationer arbejde for:

at produktive virksomheder drages ind under det offentlige ledelse og kontrol, at alle unyttede rigdomskilder tages i brug,

at arbejdet planlægges saaledes, at standsningsperioder søges undgaat,

at arbejdstiden forkortes og lønnen forhøies og

at staten eller kommunen yder tilskud til de af arbejderorganisationerne etablerede arbejdsledighedsklasser.“

D. Jensen var fuldt ud enig i

indlederens forslag, men ønskede tillige vedtatt følgende tillæg:

„Landsmødet paalægger partiistyret i samarbejde med styrerne for fagorganisationen at udarbejde forslag til forring og kommune i arbejdsledighedsformaalet.“

Arbejderpartiets kvindesejning havde formet følgende resolution:

„Mødet udtaler, at den af Kristiania formandskab nedsatte komite i arbejdsledighedsformaalet maa fungere stadig i de 3 aar, kommunestyret sidder, istedetfor som nu bare i vintermaanederne, og at stat og kommune gjør, hvad gjøres kan for at kunne sætte igang arbejder i de arbejdsløse perioder.“

Dette forslag blev imidlertid tatt tilbage.

Chr. S. Knudsen ansaa Jønsens tillægsforslag upaaakrævet. Arbejderne maatte kræve delagtighed og indflydelse i de offentlige institutioner, hvor formaalet tvang sig frem til behandling. Vigejaa maatte der etableres samarbejde mellem partiets kommunerepræsentanter paa de forskjellige steder.

Efterat en række talere havde hat ordet, væsentlig i tilslutning til indlederens, vedtoges Jøpsens forslag enstemmig. D. Jønsens tillægsforslag vedtoges mod 1 stemme.

Hvad kan og maa gjøres for at organisere kvinderne?

Spørsmaalet indledebes af fru Martha Tynæs, der greit og forstaelsesfuldt paapegte aarsagerne til, at kvindernes store masse endnu ligger saa langt tilbage paa mange omraader. Med tilslutning af de øvrige kvindelige repræsentanter fremholdt tal. med styrke, at mændene ganske anderledes end hidtil maatte lægge agitationen an paa at omfatte ogsaa kvinderne, ligesom der maatte reises en speciel agitation blandt dem.

Chr. S. Knudsen hævdede, at kvinderne i første række selv maatte udfolde agitationen og at den fornødne økonomiske støtte hertil maatte ydes af partiet.

Enstemmig vedtoges følgende af indlederen foreslaaede resolution:

„Da kvindernes organisation er af stor betydning for de socialistiske ideers fremvæxt og gennemførelse og af stor nytte for de faglige og politiske formaals udredning, maa der et energisk og ihærdigt arbejde til fra partiforeningernes side over det hele land for at bringe interesse og forstaelse for vore sager og synsmaader ind blandt kvinderne, for at partiets styrke ved de kommunale og statsborgerlige valg kan betragtelig forøges.“

Karl Dien foreslog i tilslutning til resolutionen følgende tillæg, der enstemmig vedtoges:

„Socialistiske kvinder og mænd maa gjøre sin indflydelse gjældende blandt de unge kvinder for at vække deres sans for sociale ideer og faa dem med i den socialistiske ungdomsbewægelse, som vistnok er en vægtig faktor i arbejderbewægelsen. Paa denne maade vil den unge kvinde modnes for kvindernes organisationer.“

Møde 25de kl. 9 formiddag.

Hvad kan gjøres for at afskaffe avisernes ombringelse om søndagene?

Dette emne var foranlediget opstillet af avisbudenes forening i Kristiania og indledebes af fru Gunhild Ziener, der foreslog følgende udtalelse:

„Landsmødet finder, at avisbudenes krav „afskaffelse af avisernes søndagsombringelse“ ikke er i strid med udviklingen, men anbefaler avisbudenes forening at arbejde for ekstra betaling for søndagsombringelse.“

Jøpsen fremholdt, at budene ogsaa burde kræve ekstra betaling for extra blade og bilag, som ofte kunde medføre meget og tungt arbejde. Han fremsatte følgende forslag:

„Landsmødet antar ikke, at avisbudenes krav „afskaffelse af avisernes søndagsombringelse“ for tiden kan gennemføres. Derimod mener mødet, at avisbudene bør ha ekstra betaling saavel for søndagsombringelse som for alle ekstrablade og bilag, som medfølger aviserne. Avisbudenes forening bør arbejde for en saadan tarifs gennemførelse.“

Fru Ziener gif over til Jøpsens forslag, hvorefter dette enstemmig vedtoges.

*

Man gif derefter over til valgene, der hadde saadant udfald:

Til redaktør gjenvalgtes A. Buen mod 1 stemme.

Til ordfører for partiet gjenvalgtes Chr. S. Knudsen mod 1 stemme.

Øvrige medlemmer af partiistyret blev:

Magnus Nilssen	52 st.
M. Ormestad	50 =
C. Jøpsen	49 =
A. Hazeland	44 =
D. Strøm	37 =
Fru Martha Tynæs	37 =
A. Johnsen	32 =

Suppleanter for partiistyret:

Gunhild Ziener,
Chr. Hornsrud,
Sv. Jøvsen,
S. Meyer,
D. Gotaa,

Revisorer:

Joh. Regnell,
C. Tuft,
P. A. Pøtterjen.

Suppleanter for revisionen:

Chr. Jøpsen og M. Nygaard.

Der optoges til behandling følgende af D. Jensen udenfor dagsordenen fremsatte forslag:

„I anledning spørgsmaalet om forholdet mellem arbeidernes politiske og faglige organisation vedtages saadan resolution:

Landsmødet udtaler, at da arbeiderne kun kan varetage sine interesser gennem socialistisk organisation baade faglig og politisk, bør de fagforeninger, som staar i Arbeiderpartiet, ogsaa staa sammen i arbeidernes faglige centralorganisation, ligesom de fagforeninger, som staar i denne, ogsaa bør staa i Arbeiderpartiet.“

E. Jeppesen foreslog sagen oversendt parti styret til behandling. Dette forslag vedtoges mod 9 stemmer, der vilde ha realitetsbehandling strax.

*

Fra Nedre Lune arbeiderforening var efterat dagsordenen var opjat fremkommet en henstilling til parti styret om at tage „lov om landkommuners skattevæsen“ eller ialfald dele af den op til behandling paa landsmødet. Hvad man særlig ønskede var en minimumsgrænse for indtægt af gaardbrugernes personlige arbejde. Foreningen havde i overensstemmelse hermed formet et forslag om tillæg til nævnte lovs paragraf 42.

Efter forslag af Jeppesen besluttedes sagen oversendt parti styret til nærmere overveielse.

Chr. S. Knudsen bragte sluttelig paa bane spørgsmaalet om en mulig omlægning af 17. maidemonstrationerne, hvilket imidlertid ikke blev optat til behandling.

*

Spørgsmaalet om partiets repræsentation paa den internationale kongres i Amsterdam høsten 1903 besluttedes udsat til næste landsmøde, idet man dog gik ud fra som en selvfølge, at partiet ved den anledning ikke kunde holde sig borte.

Næste landsmøde besluttedes afholdt i Kristiania.

*

Landsmødet modtog hilsmingstelegrammer fra følgende: Kr.a socialdemokratiske ungdomslag, Bergenske parti arbeiderforening, Østre Akers arbeiderparti, Bryns husearbejdere, Snarøens arb. forening., Løstveit arbeidernes forening, „Vaarbud“, Kristianssand, Mo arbeiderforening, Helgeland.

Mødets afslutning.

Jeppesen vilde bringe trønderne en tak ikke alene for arrangementet ved dette møde, men for deres deltagelse i partiets arbejde i det store og hele. Den viste bedst socialdemokratiets store fremfærd. Tal. haabede tillige, at ogsaa landsmødet maatte ha bidraget til at gi Trondhjems socialdemokrati luft under vingerne. Og der var ubegrænset felt for videre arbejde. Vore modstandere sa om os socialdemokrater, at vi er upraktiske folk. Nuvel. Tal. havde indtryk af, at trønderne var praktisk anlagte. Han vilde da si til partifællerne: Hold ikke op med at slaa ned fraemagerne, som altid fører den „praktiske“ politik i munden, — disse som paa tomandshaand gjerne sværger paa, at de er socialister, men som aldrig staar frem i aabent lys med sine meninger. Lad dem bare fortælle om os, at vi er upraktiske. Der, hvor vi erobrer plads som „fantaster“, skal de ogsaa erfare, at vi er praktiske folk.

Under ynglinge foreningernes kongres i Kristiania var der en lærd mand nede fra Schweiz, som udviklede for sine tilhørere, at menneskenes værste fiender i vore dage var imperialismen med sin undertvingelse af de smaa stater, og den „antikristelige“ socialisme. Hvor forvirrede selv høit uddannede menneskers tanker kan bli! Som om ikke imperialismen og socialismen netop var modsætninger — magter i kamp! Mellem disse stod menneskenes store masse med sin trang til fjæ-

lighed og sandt kun utrighed og nød. De ved ikke raad — nogle græder i kirkerne, andre taber balancen paa anden maade i livets storme. Alle vides hen til noget, der ligger udenfor livet.

Vi ved raad. Vi tilhører livet og ved, at der kan slæbes glæde ved livet, glæde ved arbeidet. Vi blir ikke modløse, vi taber ikke balancen, fordi vi har tro paa livet.

Man læste i aviserne i disse dage, at der holdtes en verdenskongres nede

i Kristiania. Men det var en falsk betegnelse. Rigtig nok var der repræsentanter fra alle lande; men det var alligevel ingen verdenskongres. Den var ikke baaret af nogen verdensidé! „Naar jeg nu afslutter Det norske arbeiderpartis 16. landsmøde, afslutter jeg den eneste verdenskongres her-tilands i aaret 1902.“

Jeppesens tale hilsebes med stærkt bifald. Saa tonede „Socialisternes marsch“ gennem lokalet, og partiets 16. landsmøde var tilende.

